

COMMONSFEST 2015

Ο Σπόρος(1) ως Κοινό Αγαθό και η Νομοθεσία που μας στερεί αυτό το Κοινό Αγαθό

Βάσω Κανελλοπούλου, εκπρόσωπος του Πελίτι (www.peliti.gr) – Σύνοψη Ομιλίας

Ο σπόρος είναι ο πρώτος κρίκος στη διατροφική μας αλυσίδα. Κεντρικός έλεγχος του σπόρου σημαίνει τεράστια πολιτική δύναμη. Οι σπόροι πρέπει να αποτελούν Κοινό Αγαθό και η κατανομή της κατοχής τους να είναι αποκεντρωμένη. Πρόκειται για προϋπόθεση για την ύπαρξη δημοκρατικών θεσμών. Στο παρελθόν, όλοι οι σπόροι ήταν Κοινά Αγαθά. Κληρονομήσαμε συλλογικά ένα τεράστιο αριθμό φυτικών ποικιλιών που δημιουργήθηκαν από τους αγρότες κατά τη διάρκεια των 10.000 χρόνων της Γεωργίας. Οι αγρότες χρησιμοποίησαν τα άγρια φυτά για να δημιουργήσουν τις διατροφικές ποικιλίες. Η δημιουργία αυτού του καταπληκτικού πλούτου αγροτικής βιοποικιλότητας βασίσθηκε σε 3 πυλώνες: α. ελευθερία του αγρότη να κρατά σπόρο από τη σοδειά του για να τον ξαναφυτέψει, β. ελεύθερη ανταλλαγή σπόρων μεταξύ αγροτών, γ. ελευθερία για διακίνηση του σπόρου σε άλλες χώρες.

Στη εποχή μας πολλοί αγρότες στερούνται αυτές τις ελευθερίες λόγω της υφιστάμενης νομοθεσίας. Οι σπόροι που συλλογικά κληρονομήσαμε χάνονται σταδιακά επιστρέφοντας στην αρχική άγρια εκδοχή τους. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Γεωργίας του ΟΗΕ (FAO), το 75% της γενετικής ποικιλότητας των καλλιεργούμενων διατροφικών φυτών χάθηκε μέσα στον εικοστό αιώνα. Πρόκειται για απώλεια Κοινών Αγαθών. Πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως το Πελίτι προσπαθούν να διασώσουν το υπόλοιπο 25%. Αυτά τα Κοινά Αγαθά διαθέτουν ευρεία γενετική βάση και επομένως έχουν δυνατότητα προσαρμογής, μια ιδιότητα ιδιαίτερα σημαντική για περιόδους κλιματικής αλλαγής. Αυτοί οι σπόροι είναι εξελισσόμενοι και καθώς μπορούν να μας προσφέρουν νέες προσαρμοσμένες ποικιλίες, έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη μελλοντική επισιτιστική μας ασφάλεια. Αρκετές επιστημονικές μελέτες έδειξαν ότι είναι πιο θρεπτικοί από τους αντίστοιχους εμπορικούς. Τέλος αυτοί οι σπόροι είναι αρκετά ανθεκτικοί και δεν χρειάζονται ιδιαίτερες χημικές εισροές.

Μία από τις σημαντικές αιτίες της απώλειας των παραδοσιακών σπόρων είναι η νομοθεσία. Για παράδειγμα η νομοθεσία στην Ευρώπη δεν επιτρέπει την εμπορία σπόρων εκτός εάν η ποικιλία είναι εγγεγραμμένη σε επίσημο κατάλογο. Αλλά αυτή η εγγραφή βασίζεται σε κριτήρια που δεν ταιριάζουν στους παραδοσιακούς σπόρους ενώ ταιριάζουν στους άλλους σπόρους τους ιδιωτικοποιημένους που παράγονται από τη σπορο-βιομηχανία. Επομένως οι παραδοσιακοί σπόροι βγαίνουν εκτός αγοράς. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία αντιμετωπίζει τους παραδοσιακούς σπόρους ως εξαίρεση καθώς προβλέπει εγγραφή σε χωριστό κατάλογο ο οποίος επιβάλλει ποσοτικούς και γεωγραφικούς περιορισμούς.

Είναι σαφές ότι η νομοθεσία υποστηρίζει κυρίως τους ιδιωτικοποιημένους σπόρους που «προστατεύονται» από πνευματικά δικαιώματα ή πατέντες. Παρόλο που στο παρελθόν όλοι οι σπόροι αποτελούσαν Κοινά Αγαθά σήμερα στις αποκαλούμενες αναπτυγμένες χώρες η διατροφή βασίζεται στους ιδιωτικοποιημένους σπόρους που πωλούνται από ολιγοπώλια. Για παράδειγμα στην Ευρώπη και στην κατηγορία κηπευτικά, το 98% των συμβατικών εμπορικών σπόρων που κυκλοφορούν στο εμπόριο προέρχονται από 5 μόνον

πολυεθνικές εταιρίες. Θεωρητικά, μετά από τη λήξη του πνευματικού δικαιώματος επί του ιδιωτικοποιημένου σπόρου, αυτός μετατρέπεται σε Κοινό Αγαθό. Δυστυχώς στην πράξη η επαναφορά στην κοινή συλλογική ιδιοκτησία πολύ συχνά δεν εφαρμόζεται, καθώς οι μεν εταιρίες δεν συνεχίζουν την εγγραφή στον επίσημο κατάλογο οι δε αγρότες είναι πάρα πολύ δύσκολο να τους εγγράψουν.

Το έργο του Πελίτι: Η Εναλλακτική Κοινότητα Πελίτι ξεκίνησε πριν 20 χρόνια (1995) στη Β. Ελλάδα. Υπάρχουν τώρα 15 τοπικές ομάδες σε όλη τη χώρα και μία στη Βουλγαρία. Το Πελίτι επικεντρώνει σε θετικές δράσεις με στόχο τη διάσωση των παραδοσιακών ποικιλιών (καθαρότητα), παράλληλα με την ευρύτερη διάδοση του γενετικού υλικού και την ανάκτηση της γνώσης της σποροπαραγωγής από τους καλλιεργητές. Ως εργαλεία χρησιμοποιούνται οι εκδόσεις, οι διαλέξεις ευαισθητοποίησης, τα σεμινάρια, οι ανταλλαγές σπόρων, οι γιορτές σπόρων, οι διεθνείς συναντήσεις (τον Απρίλιο 2015 το Πελίτι διοργάνωσε διεθνή συνάντηση για τα Κοινά Αγαθά) και η διεθνής δικτύωση με στόχο την αλλαγή της ισχύουσας νομοθεσίας. Ένα δίκτυο έμπειρων καλλιεργητών κρατά την καθαρότητα συγκεκριμένων ποικιλιών. Επιπλέον οι παραδοσιακοί σπόροι διαδίδονται στο ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται να καλλιεργήσει έτσι ώστε ο γενετικός πλούτος που συλλογικά κληρονομήσαμε να μπορέσει να ταξιδεύει και να προσαρμόζεται ώστε να συνεχίσει να δημιουργεί –μέσω της δυνατότητας για εξέλιξη- καινούργια Κοινά Αγαθά.

---

(1) Και όλο τα υπόλοιπο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό

Σημείωση: λόγω χρόνου η ομιλία δεν επεκτάθηκε σε θέματα γενετικά τροποποιημένων οργανισμών